

แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานคดียาเสพติด ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด

W.F. ๒๕๕๐

สุริย์ฉาย พลวัน*

ประเทศไทยประสบกับปัญหายาเสพติดมาเป็นเวลานาน และดูเหมือนจะเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงต่อสังคม ทั้งด้านจำนวนของผู้เสพและผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้ายาเสพติด และปริมาณของยาเสพติดที่แพร่ระบาดอยู่ในขณะนี้ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพบว่าจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดถูกดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ในปีงบประมาณ ๒๕๕๔ (ต.ค.๒๕๕๓ - ก.ย.๒๕๕๔) มีจำนวนถึง ๑๖๑,๐๖๑ ราย และในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ (ต.ค.๒๕๕๔ - ก.พ.๒๕๕๕) มีผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดถูกดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมจำนวน ๓๑,๕๔๖ ราย ซึ่งจำนวนดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงภาระของรัฐทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณที่รัฐจะต้องเสียเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด นอกจากนี้ ยาเสพติดยังมีความเกี่ยวพันกับรูปแบบของอาชญากรรมประเภทใหม่ ๆ ที่สร้างความเสียหายให้กับประเทศชาติมากขึ้นทุกที เช่น ปัญหาเรื่องการค้าการร้าย ปัญหาเรื่ององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และปัญหาเรื่องการค้ำมนุษย์ เป็นต้น การที่ยาเสพติดเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมประเภทนี้อาจจะอยู่ในรูปของการเป็นสิ่งจูงใจให้กระทำความผิด ในลักษณะของการให้เป็นสิ่งตอบแทนหรือแลกเปลี่ยนการค้ายาเสพติดเพื่อนำเงินไปใช้เป็นต้นทุนในการกระทำความผิดประเภทอื่น รวมทั้ง การใช้ยาเสพติดในขณะที่กระทำความผิดด้วย

สภาพปัญหาเสพติดในประเทศไทยนั้นมีอยู่ ๔ ด้าน^๑ ด้วยกันคือ (๑) ด้านการเป็นพื้นที่ผลิต เนื่องจากประเทศไทย มีส่วนที่ติดกับพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่สำคัญของโลกแห่งหนึ่ง จึงทำให้ไทยมีส่วนในการผลิตยาเสพติดด้วย แต่ในปัจจุบันได้ลดปริมาณลงอย่างมาก โดยเฉพาะฝิ่น เฮโรอีน และกัญชา จนอยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้ และในส่วนของ การผลิตยาบ้าได้มีการย้ายแหล่งผลิตไปอยู่ในประเทศเพื่อนบ้านเป็นส่วนใหญ่ (๒) ด้านการเป็นพื้นที่การค้า ประเทศไทยมีการค้ายาเสพติดที่สำคัญ ๓ ชนิด คือ การค้าเฮโรอีน โดยกระจายอยู่บริเวณพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย

* อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม บางเขน
อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

^๑ Available from : <http://www.oncb.go.th/PortalWeb/urlName.jsp?linkName=document/p1-problem.htm>

บริเวณที่ติดกับสามเหลี่ยมทองคำ พื้นที่ กทม. ภาคใต้ และชายงานต่างประเทศ เฮโรอีนส่วนใหญ่จะถูก
ลำเลียงไปยังต่างประเทศ แต่บางส่วนจำหน่ายในตลาดภายในประเทศไทย ในปัจจุบัน เครือข่ายการค้า
เฮโรอีนถูกเจ้าหน้าที่จับกุมและทำลายลงได้หลายเครือข่าย บางกลุ่มหยุดดำเนินการ บางกลุ่มไปค้ายาบ้า
แทน การค้ากัญชา จะมีมากในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กทม. ภาคใต้ กัญชาที่รวบรวมได้จะส่ง
ออกไปต่างประเทศเป็นหลัก ปัจจุบันกล่าวได้ว่าการค้ากัญชาลดน้อยลงมาก กลุ่มผู้ค้าจะไปดำเนินการใน
ประเทศเพื่อนบ้าน การค้าในประเทศส่วนใหญ่เพื่อใช้เสพภายในประเทศ การค้ายาบ้า ยาบ้าได้แพร่กระจาย
อยู่ในทุกภูมิภาค ผู้ค้ามีกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับรายใหญ่ ระดับกลาง และระดับย่อย เครือ
ข่ายการค้ายาบ้า ไม่มีการจัดองค์กรที่ชัดเจนเหมือนกับเฮโรอีนและกัญชา แม้แต่นักค้ารายย่อยบางครั้ง
ก็สามารถไปจัดหายาเสพติดจากพื้นที่ผลิตบริเวณสามเหลี่ยมทองคำครั้งละเป็นปริมาณมากได้ (๓) ด้าน
การเป็นพื้นที่แพร่ระบาด ฟีนและเฮโรอีน เคยเป็นยาเสพติด ที่แพร่ระบาดรุนแรงในอดีต แต่ปัจจุบันลด
ระดับลง ฟีนคองมีแพร่ระบาดเฉพาะกลุ่มชาวเขา เฮโรอีนแพร่ระบาดในกลุ่มเสพเดิม ตัวยาที่แพร่ระบาดมาก
และมีปัญหาในระดับรุนแรง คือ ยาบ้า ซึ่งแพร่กระจายเป็นวงกว้าง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน นักเรียน
นักศึกษา สำหรับโคเคน เอ็กซ์ตาซี และยาเค การแพร่ระบาดจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มเยาวชน ผู้ใช้ในสถาน
บันเทิง และกลุ่มวัยรุ่นที่ฐานะดี ส่วนสารระเหย จะแพร่ระบาดในกลุ่มเด็กนอกสถานศึกษา ส่วนใหญ่จะ
อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ (๔) ด้านการเป็นทางผ่านยาเสพติด การที่ประเทศไทยมีส่วน
ที่ติดกับสามเหลี่ยมทองคำ และการคมนาคมภายในประเทศมีความสะดวก โดยเฉพาะการขนส่งทางบก
และทางอากาศ จึงมีการลักลอบลำเลียงยาเสพติด ทั้งที่ภายในประเทศและไปต่างประเทศ โดยเฉพาะการ
ลักลอบลำเลียงเฮโรอีนไปต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และยุโรป นอกจากนั้นแล้ว ยังมี
การลักลอบลำเลียงกัญชาจากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมายังกรุงเทพฯ ส่งไปต่างประเทศ โดยทางเรือ
หรือส่งลงทางใต้ไปยังประเทศมาเลเซีย และต่อไปยังประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่น
อเมริกา และประเทศในยุโรปบางประเทศ

จากสภาพปัญหาข้างต้น ปัญหายาเสพติดไม่เพียงแต่จะส่งผลกระทบต่อตัวผู้เสพเท่านั้น
ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของครอบครัว โครงสร้างทางสังคม ระบบเศรษฐกิจและภาพลักษณ์ของ
ประเทศชาติโดยรวม รัฐบาลและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งหลายได้ให้ความสำคัญต่อปัญหา
ดังกล่าวโดยมีการแยกแยะหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในภาคส่วนต่าง ๆ จากแนวคิดที่ว่าปัญหายาเสพติด
เป็นปัญหาที่สำคัญระดับชาติที่จะต้องมีการร่วมมือและนโยบายของรัฐเพื่อทำหน้าที่กำจัดปัญหาดังกล่าว
โดยตรง จึงได้มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อรับผิดชอบแก้ไขปัญหายาเสพติดขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อรับผิดชอบใน
การป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบ
ปรามยาเสพติด กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด เป็นต้น และในส่วนของบุคคลที่กระทำความ
ผิดในคดียาเสพติดที่มีลักษณะเป็นขบวนการ คือ มีทั้งผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้เสพก็ได้มีการแยกแยะวิธี
การดำเนินการกับผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมคือ กรณีของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรัฐถือว่าเป็นอาชญากรทำลาย
ชาติจำต้องได้รับโทษหนักให้เหมาะสมกับความเสียหายที่ได้ก่อให้เกิดขึ้น ส่วนผู้เสพเพียงอย่างเดียว

เป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ มิได้มีลักษณะเป็นอาชญากรแต่เป็นผู้ป่วยจึงไม่ควรได้รับโทษแต่ต้องได้รับการบำบัดรักษา ซึ่งต้องใช้มาตรการทางกฎหมายที่แตกต่างกัน

คดียาเสพติดเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือเป็นปัญหาสำคัญเกี่ยวพันกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ จำต้องมีการดำเนินคดีกับนักค้ายาเสพติดเป็นพิเศษ ประกอบกับปริมาณคดียาเสพติดมีมากกว่าครึ่งของคดีอาญาเป็นคดียาเสพติด การดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไปทำให้ล่าช้า รวมทั้งการพิจารณาคดียาเสพติดโดยมากเป็นปัญหาข้อเท็จจริงและมีลักษณะเฉพาะ สมควรมีกฎหมายวิธีพิจารณาคดียาเสพติดเป็นการเฉพาะ เพื่อให้การพิจารณาคดียาเสพติดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม

ปัญหาเสพติดจึงเป็นปัญหาที่ทำลายกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอาชญากรเองก็มีวิวัฒนาการมากขึ้น มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม มีการแบ่งความรับผิดชอบในการทำงานเป็นระดับชั้น มีเครือข่ายงานโยงใยที่ซับซ้อน ประสานงานกันทั้งภายในและภายนอกประเทศ บุคคลซึ่งเป็นระดับหัวหน้ามักจะมียาเสพติดในมือบ้างหน้า และจะไม่สร้างหลักฐานซึ่งแสดงว่าเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด การจับกุมบุคคลระดับหัวหน้าซึ่งเป็นตัวการสำคัญ เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย จึงทำได้ยากอันเพราะขาดพยานหลักฐาน เนื่องจากอาชญากรยาเสพติดมีวิธีการลับซับซ้อน และใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อความสะดวกและปกปิดการกระทำความผิด อีกทั้งพยานหลักฐานที่สำคัญในคดียาเสพติดหาได้ยาก และโดยเฉพาะยาเสพติดสามารถทำลายเคลื่อนย้าย ซุกซ่อนได้ง่าย ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้กำหนดให้ชัดเจนถึงวิธีการสืบสวนและแสวงหาพยานหลักฐานไว้ และได้กำหนดหลักประกันและการคุ้มครองต่อเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ การจะได้มาซึ่งพยานหลักฐานนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจมักใช้วิธีการล่อซื้อหรือวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งตัวยาเสพติด โดยวิธีนี้ บางครั้งเป็นวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จำต้องยกประโยชน์ความสงสัยให้แก่จำเลย ศาลจึงลงโทษไม่ได้ การตรากฎหมายเพื่อให้เจ้าพนักงานมีอำนาจพิเศษในการสืบสวนคดียาเสพติด เช่น การอำพราง การใช้สายลับ การล่อซื้อ การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery : CD) เป็นต้น จึงเป็นสิ่งที่รัฐจำเป็นต้องมีเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการกระทำความผิดประเภทนี้

นโยบายด้านการปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมนั้น ถือว่าเป็นแนวทางที่สำคัญประการหนึ่ง รัฐบาลมีนโยบายให้พิจารณาทบทวนปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ เพื่อเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาลุप्तรรคต่าง ๆ ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการยุติธรรม และสามารถดำเนินการกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้เป็นไปด้วยความเด็ดขาด รวดเร็วและเป็นธรรม เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้กลับเข้าสู่สังคมอย่างรวดเร็วขึ้น แต่อย่างไรก็ดี การดำเนินการทางกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ต้องระมัดระวังมิให้กระทบสิทธิขั้นพื้นฐาน

หมวด ๖ อายุความ (ม. ๒๒-๒๓)

บทเฉพาะกาล (ม. ๒๔)

โดยในบทความนี้ผู้เขียนขอสรุปสาระสำคัญและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในหมวด ๑ และหมวดที่ ๔ ดังนี้

หมวด ๑ การสืบสวน พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจสืบสวนด้วยวิธีการพิเศษ ได้แก่ การปฏิบัติการอำพราง^๒ และการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม^๓ เจ้าพนักงานอาจขอให้ผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญพิเศษช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ได้^๔ ทั้งนี้ ตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดดังมีรายละเอียดดังนี้

(๑) การปฏิบัติการอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังโดยลวงให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ซึ่งเจ้าพนักงานจะใช้การปฏิบัติการอำพรางได้ในกรณีจำเป็น เมื่อได้พิจารณาถึงภัยอันตรายของเจ้าพนักงานประกอบกับประโยชน์ของทางราชการแล้ว โดยต้องได้รับอนุมัติจากผู้บังคับบัญชาเป็นหนังสือหรือมีคำสั่งอนุญาตแล้ว เว้นแต่กรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางแล้วรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบโดยเร็ว

โดยปกติแล้ว การอำพรางจะมีอยู่ด้วยกัน ๓ ลักษณะคือ

๑. การอำพรางโดยวิธีแบบทั่ว ๆ ไป คือ การล่อซื้อที่มีอยู่ ๓ ระดับ การล่อซื้อระดับรายย่อย รายกลาง และรายใหญ่

๒. การอำพรางเข้าไปหาข้อมูลข่าวสาร หรือเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินคดียาเสพติด

การกำหนดให้มีการปฏิบัติการอำพรางนั้น เป็นการนำแนวทางมาจาก มาตรา ๒๗^๕ แห่ง พ.ร.บ. การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ เพราะการสืบสวนคดียาเสพติดมีความจำเป็นต้องอำพรางเช่นเดียวกัน แต่การปฏิบัติการอำพรางตามร่างพระราชบัญญัตินี้แตกต่างจากการแฝงตัว (Infiltration) ตามมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยการปฏิบัติการอำพราง (Undercover operation) ตามมาตรานี้เป็นการปฏิบัติการเข้าไปปะปนอยู่ในองค์กรของผู้กระทำความผิดเพื่อเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน

^๒ มาตรา ๗ แห่ง พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐

^๓ มาตรา ๘ แห่ง พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐

^๔ มาตรา ๙ และมาตรา ๑๐ แห่ง พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐

^๕ มาตรา ๒๗ แห่ง พ.ร.บ. การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ “ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใด จัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อธิบดีกำหนดการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ”

รวมถึงการล่อซื้อ โดยตลอดการปฏิบัติการจะมีการปกปิดตัวตน (identity) ของผู้ปฏิบัติการ แต่ผู้ปฏิบัติการอำพรางจะไม่สามารถร่วมกระทำความผิดอาญาอื่นกับผู้กระทำความผิด กรณีนี้แตกต่างจากการแฝงตัวที่นอกจากผู้แฝงตัวจะเข้าไปปะปนกับผู้กระทำความผิดแล้วยังอาจมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดอื่นร่วมกับผู้กระทำความผิดด้วย เช่น การทำร้ายร่างกายผู้อื่น เป็นต้น^๖ โดยการขออนุญาตปฏิบัติการอำพรางตามมาตรา ๓๓ มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนจึงต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานชั้นผู้ใหญ่ตามตำแหน่งที่ ม. ๗ ได้ระบุไว้เท่านั้น แต่อย่างไรก็ดี หากการอำพรางต้องกระทำโดยเร่งด่วนไม่สามารถขออนุญาตได้ทันที จึงให้การอำพรางไปก่อนแล้วจึงค่อยรายงานภายหลัง

เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ม. ๗ วรรค ๓ ได้กำหนดให้ต้องกำหนดวิธีการในการอำพรางตัวในกฎกระทรวงเพื่อให้ทราบแนวทางปฏิบัติทั่วกัน และในกฎกระทรวงนั้นต้องมีมาตรการตรวจสอบควบคุมการใช้อำนาจด้วย

ในวรรคท้ายของ ม.๗ ได้บัญญัติรับรองการกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางตามมาตรา ๓๓ ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ เพราะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ม.๒๒๖ บัญญัติมิให้รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ และถึงแม้จะมีข้อยกเว้นตาม ม. ๒๒๖/๑ ก็ตาม

(๒) การครอบครองภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงาน(Controlled Delivery) หมายความว่า การครอบครองยาเสพติดเพื่อส่งต่อแก่ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดซึ่งภายใต้การกำกับ คำสั่งหรือสภครอยติดตามของเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ การส่งต่อนั้นให้รวมถึงการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย การครอบครองภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงาน โดยมาตรการนี้เป็นมาตรการสืบสวนพิเศษที่ใช้ในการขยายผลการจับกุมผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการข้อ ๑๑ ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. ๑๙๘๘ (United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988)^๗ ในปัจจุบันการครอบครองภายใต้การควบคุม หรือ ซี/ดี ทำได้ ๒ กรณี คือ

กรณีแรก เป็นกรณีที่ยังไม่มีการจับกุมหรือมีการจับกุมแล้วแต่ยังไม่มีการส่งของกลางไปยังกระทรวงสาธารณสุข และมีการขอความร่วมมือจากต่างประเทศเพื่อขอทำ ซี/ดี เจ้าหน้าที่จะปล่อยให้

^๖ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา ค.ศ. ... หน้า ๑๘

^๗ ข้อ ๑๑ บัญญัติว่า “๑. ถ้าหลักการพื้นฐานของระบบกฎหมายภายในของต้นอนุญาตให้กระทำได้ ภาคีจะต้องดำเนินการที่จำเป็นเท่าที่เป็นไปได้เพื่อที่จะอนุญาตให้มีการใช้วิธีส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมในระดับนานาชาติตามความเหมาะสม โดยอยู่บนพื้นฐานของความตกลงหรือข้อตกลงซึ่งเห็นพ้องต้องกันด้วยวัตถุประสงค์ที่จะปราบปรามบุคคลต่าง ๆ ที่พัวพันในการกระทำความผิดที่บัญญัติไว้ตามข้อ ๓ วรรค ๑ และด้วยวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการตามกฎหมายกับบุคคลดังกล่าว ๒. การวินิจฉัยว่าจะใช้วิธีการส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมจะต้องกระทำเป็นรายการณ์ไปและเมื่อจำเป็น อาจพิจารณาถึงข้อกำหนดทางการเงินและความเข้าใจในเรื่องการใช้เขตอำนาจของภาคีที่เกี่ยวข้อง ๓. สินค้าผิดกฎหมายที่จะส่งมอบซึ่งภาคีเห็นพ้องว่าให้มีการส่งมอบภายใต้การควบคุม ด้วยความยินยอมของภาคีที่เกี่ยวข้อง อาจถูกสกัดและอนุญาตให้เดินทางต่อไปโดยยาเสพติดหรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทยังอยู่ครบถ้วนสมบูรณ์ หรือนำออกไป หรือเปลี่ยนออกทั้งหมดหรือบางส่วน”

เอาของกลางออกไปยังประเทศที่ร้องขอภายใต้การควบคุม แล้วจึงไปจับกุมที่ต่างประเทศ ตัวอย่างของ
การทำ ซี/ดี แบบนี้คือ กรณีของนายเหวยเซี่ยเก้ง ที่มีการทำซี/ดีอยู่จนกระทั่งได้หลักฐาน เพราะเขาไม่
ได้ดำเนินการในประเทศไทยเลย มีแต่หลักฐานที่ว่าเขาดูติดต่อกับนักค้าปลายทางที่ประเทศสหรัฐอเมริกา
หากจับกุมในประเทศไทยจะไม่มีหลักฐานสาวไปถึงนายเหวยเซี่ยเก้งได้ จึงปล่อยให้มีการทำซี/ดี แล้ว
ให้ออกไปจนถึงประเทศสหรัฐอเมริกา และไปจับผู้รับปลายทาง เมื่อพบหลักฐานการติดต่อกันระหว่างนาย
เหวยเซี่ยเก้งกับลูกค้าปลายทาง ถึงเป็นเหตุที่ออกหมายจับนายเหวยเซี่ยเก้งได้

กรณีที่สอง เป็นกรณีที่มีการจับกุมและยึดยาเสพติดของกลางแล้วและได้ส่งของกลางที่ยึดได้
นั้นไปยังกระทรวงสาธารณสุขเพื่อทำการตรวจสอบ ทั้งนี้ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจับ
ยึด และตรวจพิสูจน์ยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๗ เมื่อมีการร้องขอจากต่างประเทศเพื่อขอทำ ซี/ดี โดยใช้
ยาเสพติดที่ยึดได้ดังกล่าว การขอทำ ซี/ดี จึงต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
ก่อน จึงเห็นควรกำหนดให้มีการใช้มาตรการนี้ในกฎหมายโดยชัดเจน^๔

การที่ต้องบัญญัติมาตรานี้ก็เพราะการครอบครองของเจ้าพนักงานเพื่อการสืบสวนความผิดตาม
กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดก็อาจถูกจับกุมฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครองได้ และความไม่แน่ใจว่าพยาน
หลักฐานที่ได้มาจากการกระทำ ซี/ดี นั้นในท้ายที่สุดแล้วกระบวนการยุติธรรมจะยอมรับฟังเป็นพยานใน
การดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดหรือไม่ จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัตินี้มาเพื่อคุ้มครองการปฏิบัติงานของเจ้า
พนักงานและเพื่อรับรองถึงพยานหลักฐานที่ได้มาด้วย

(๓) เจ้าพนักงานอาจขอให้ผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญพิเศษช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ได้
มาตรา ๙ กำหนดให้เจ้าพนักงานอาจขอให้บุคคลใดซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษเฉพาะในเรื่อง
หนึ่งเรื่องใดเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ได้ และกำหนดให้ผู้
ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ไม่ต้องรับผิดชอบในการส่วนตัวในบรรดาความเสียหายที่เกิดขึ้น เว้นแต่จะได้กระทำด้วย
ความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของ
เจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่ยกเว้นความรับผิดของเจ้าหน้าที่เฉพาะกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นเนื่องจาก
การปฏิบัติหน้าที่และไม่ได้กระทำโดยจงใจให้เกิดความเสียหายหรือโดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้าย
แรง และเห็นควรกำหนดให้ผู้ได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ช่วยเหลือมีสิทธิที่จะเรียก
ร้องค่าเสียหายจากทางราชการได้ ส่วนมาตรา ๑๐ เป็นการขอความร่วมมือจากเจ้าพนักงานผู้เชี่ยวชาญ
ด้านคอมพิวเตอร์ เพราะการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในคดียาเสพติดบางครั้งอาจจำเป็นต้องอาศัย
ข้อมูลจากเจ้าพนักงานตามกฎหมายดังกล่าวด้วย

^๔ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. ... หน้า ๑๘

หมวด ๔ อุทธรณ์และฎีกา บทบัญญัติในหมวดนี้มีเจตนารมณ์ที่จะกำหนดวิธีการอุทธรณ์และฎีกาคดีอาญาเสฟติด โดยมุ่งที่จะแก้ไขให้การพิจารณาคดีอาญาเสฟติดจากเดิมในระบบสามชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ตามสิทธิของคู่ความ เป็นระบบสองชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ให้คดีถึงที่สุดในการพิจารณาชั้นศาลอุทธรณ์ ทั้งนี้เพื่อลดปริมาณคดีในชั้นศาลฎีกา โดยกำหนดให้คู่ความสามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นให้คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ฟัง^{๙๐} และศาลอุทธรณ์จะตั้งแผนกคดีอาญาเสฟติดขึ้นในศาลอุทธรณ์เพื่อพิจารณาอุทธรณ์^{๙๑} นอกจากนี้ เพื่อให้การตัดสินคดีเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นการสร้างบรรทัดฐานในการตัดสินคดีโดยศาลอุทธรณ์ จึงกำหนดให้การอุทธรณ์คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสฟติดให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์กลางทั้งหมดและให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด เว้นแต่ในกรณีที่โจทก์ฟ้องจำเลยว่าจำเลยกระทำความผิดหลายกรรมต่างกันและกรรมใดกรรมหนึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสฟติด ในส่วนของคำพิพากษาหรือคำสั่งสำหรับการกระทำความผิดอื่นให้ยังคงสามารถฎีกาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา^{๙๒} ในกรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ศาลชั้นต้นต้องส่งสำนวนและคำพิพากษาไปยังศาลอุทธรณ์ตามมาตรา ๒๔๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา^{๙๓}

ในส่วนของการฎีกานั้น ถ้าศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสฟติดแล้ว คู่ความอาจยื่นคำร้องขออนุญาตต่อศาลฎีกาภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นให้คู่ความฝ่ายที่ขออนุญาตฎีกาฟังเพื่อขอให้พิจารณารับฎีกาไว้วินิจฉัยศาลฎีกาอาจพิจารณารับฎีกาในปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งไว้วินิจฉัยก็ได้หากเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรจะได้วินิจฉัย^{๙๔} ซึ่งเป็นการเปลี่ยนจากระบบเดิมที่เป็นระบบสิทธิเป็นระบบอนุญาตและมีการนำมาใช้แล้วในศาลชำนัญพิเศษ เช่นศาลล้มละลาย เป็นต้น โดยการฎีกาตามมาตรานี้ไม่ใช่การรับรองให้ฎีกาตามมาตรา ๒๒๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่กำหนดให้อัยการสูงสุดลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาว่ามีเหตุอันควรที่ศาลสูงสุดจะได้วินิจฉัย แต่เป็นหลักการใหม่ที่ทำให้ศาลฎีกาเป็นผู้พิจารณาว่าจะอนุญาตให้ฎีกาหรือไม่ เนื่องจากศาลฎีกาจะเป็นผู้พิจารณาคดี จึงให้อำนาจศาลฎีกาในการพิจารณาอนุญาต เมื่อเป็นหลักการใหม่จึงไม่มีการรับรองให้อุทธรณ์ฎีกาดังเช่นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

^{๙๐} มาตรา ๑๕ แห่ง พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีอาญาเสฟติด พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๙๑} มาตรา ๑๔ แห่ง พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีอาญาเสฟติด พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๙๒} มาตรา ๑๘ แห่ง พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีอาญาเสฟติด พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๙๓} มาตรา ๑๖ แห่ง พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีอาญาเสฟติด พ.ศ. ๒๕๕๐

^{๙๔} มาตรา ๑๙ แห่ง พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีอาญาเสฟติด พ.ศ. ๒๕๕๐

วิเคราะห์ปัญหาการดำเนินคดีอาญาเสพติดตาม พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐

จากเนื้อหาสาระสำคัญของการสืบสวนตาม พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ได้กล่าวไว้ อาจพอสรุปถึงปัญหาที่ทำให้การบังคับใช้ พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐ ทั้งในส่วนของการสืบสวนและการดำเนินคดีที่ไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม รายละเอียดจะได้กล่าวดังนี้

(๑) ปัญหาจากการปฏิบัติการอำพรางตามมาตรา ๗ เนื้อหาของมาตรานี้ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในการสืบสวนไว้อย่างมากมาย ทั้งนี้เพื่อเอื้อให้ทำงานได้สะดวกขึ้น ให้ใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามและให้ทันรับมือกับขบวนการค้ายาเสพติดที่เครื่องมือเทคโนโลยีทันสมัยและเป็นองค์กรที่สลับซับซ้อนซ่อนเงื่อนมากขึ้น แต่การให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่โดยที่ยังมิได้มีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการใช้ปฏิบัติการอำพรางอย่างชัดเจนในกฎกระทรวงตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๗ วรรค ๓ นั้น และยังให้การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางของเจ้าพนักงานตามมาตรา ๗ ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้นั้น ถือเป็นช่องโหว่ทางกฎหมายที่ทำให้เจ้าพนักงานที่ประพฤติโดยมิชอบอาศัยเป็นช่องทางในการรังแกและหาประโยชน์จากประชาชน

(๒) ปัญหาที่เกิดจากการครอบครองภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานตามมาตรา ๘ การปฏิบัติงานตามมาตรา ๗ ก็เช่นเดียวกัน เพราะถือเป็นช่องทางให้เจ้าพนักงานที่กระทำผิดในคดีอาญาเสพติดเสียเองอ้างว่าการกระทำของตนนั้นเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๗

(๓) ปัญหาการอุทธรณ์ตามมาตรา ๑๔ ปกติคดีอาญาทั่วไปและคดีอาญาเสพติดให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์กลางในกรุงเทพหรือศาลอุทธรณ์ภาคแล้วแต่กรณี แต่กฎหมายฉบับนี้ต้องการให้มีศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษในชั้นอุทธรณ์จึงให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์กลางเพียงแห่งเดียว ซึ่งจะมีผลกระทบติดตามมาเพราะคดีอาญาเสพติดมีจำนวนมากขึ้นทุกขณะและจะส่งผลให้ศาลอุทธรณ์กลางพิจารณาพิพากษาไม่ทัน เนื่องจากแผนกคดีอาญาเสพติดจะมีผู้พิพากษาจำกัดทำให้คดีอาญาเสพติดล่าช้ายิ่งขึ้น

(๔) ปัญหาการฎีกาตามมาตรา ๑๔ ในกรณีของการฎีกาก็เช่นเดียวกัน การยื่นฎีกาในคดีอาญาทั่วไปให้ศาลชั้นต้นเป็นผู้ส่งรับหรือไม่รับฎีกาได้ แต่ในกรณีของคดีอาญาเสพติดนั้นเห็นว่าไม่เหมาะสมเพราะเป็นคดีของศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุด ควรให้ศาลฎีกาเป็นผู้มีอำนาจส่งรับหรือไม่รับฎีกาได้ ซึ่งก็อาจมีผลกระทบเหมือนกันเพราะศาลฎีกานั้นมีอัตรากำลังจำกัดและต้องพิจารณาคดีทุกประเภท ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา คดีศาลเยาวชนและครอบครัว คดีศาลแรงงาน คดีภาษีอากร คดีทรัพย์สินทางปัญญา

ตามที่ได้กล่าวข้างต้นถึงลักษณะของอาชญากรรมยาเสพติด ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะคือ พ.ร.บ. วิถีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อเป็นการปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติดทั้งที่เป็นการกระทำภายในและภายนอกประเทศ โดยกำหนดเทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ และกระบวนการพิเศษในการดำเนินคดียาเสพติดขึ้นโดยเฉพาะ แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายฉบับนี้ก็ยังมิมีบทบัญญัติบางมาตราที่เป็นอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ สมดังเจตนารมณ์อันแท้จริงของกฎหมายที่ต้องป้องกันสังคมจากอาชญากรรมและในขณะเดียวกันก็ต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย ซึ่งจากการศึกษาเห็นว่ารัฐควรจะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นดังนี้

ปัญหาจากการปฏิบัติการอำนาจและการครอบครองภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงาน รัฐควรกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการปฏิบัติการอำนาจและการครอบครองภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานไว้ในกฎกระทรวงโดยเร็วเพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำโดยแอบอ้างสิทธิตามมาตรา ๓ ของเจ้าพนักงานที่ประพฤติมิชอบ เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ค้ายาเสพติดเองหรือรับจ้างลำเลียงยาเสพติดไปส่งยังปลายทาง แต่เมื่อโดนจับกุมกลับอ้างว่าเป็นการกระทำ ซ้ำ/ตี และเพื่อป้องกันการกระทำที่อาจเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และต้องมีการวางมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจให้เป็นไปอย่างชอบธรรมและโปร่งใสด้วย ซึ่งเมื่อเดือนมีนาคม ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ รัฐเพิ่งออกกฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำนาจเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๕ และกฎกระทรวงว่าด้วยการครอบครองและให้มีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมเพื่อการสืบสวนความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งแม้จะพิจารณาได้ว่าค่อนข้างล่าช้ากว่า พ.ร.บ. วิถีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ ถึง ๕ ปี แต่ก็ถือเป็นนิมิตรหมายที่ดีสำหรับผู้ปฏิบัติงานและแก่ประชาชน

ปัญหาเรื่องการอุทธรณ์และฎีกา การอุทธรณ์นั้นเป็นไปเช่นคดีอาญาทั่วไป คืออุทธรณ์ได้ทั้งศาลอุทธรณ์กลางหรือศาลอุทธรณ์ภาค เพราะการพิจารณาคดียาเสพติดไม่ได้มีความยุ่งยากซับซ้อนแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป ความสำคัญในการดำเนินคดีอยู่ที่พยานหลักฐานที่ได้มาจากชั้นสืบสวนสอบสวนมากกว่า และควรให้อำนาจสั่งรับหรือไม่รับฎีกาให้เป็นไปเช่นคดีทั่วไปไม่จำเป็นต้องให้ศาลฎีกาเป็นผู้มีอำนาจสั่งเท่านั้น

